

Artbeskrivning och ekologi

Problem med råttor och möss finns i de flesta städer. Det finns inom familjen råtttdjur 90 olika släkter, bland annat den bruna råttan, skogsmusen och husmusen. De bruna råttorna bygger på våren stora, rymliga bon nere i jorden, vanligtvis i närheten av ett bra matupplag och stannar där tills den första frosten kommer. Då flyttar de in i människornas och kreaturens boningar. Råttor kan hoppa en meter högt och klättra överallt där det finns bra fotfäste. Kroppen är ungefär 27 cm lång och svansen 23 cm. De blir könsmogna vid två månaders ålder. En hona kan ha tre till sex kullar per år och sex till tio ungar i varje kull. Ett råttpar kan under ett år ge upphov till 800 - 1000 nya individer per år.

Brun råtta (*Rattus norvegicus*) lever av både växter och kött och den kan ibland också uppträda som rovdjur. Den trivs på de mest skilda platser men föredrar ofta lite fuktigare ställen. De lever i flock och är främst är aktiva under dygnets mörka timmar.

Husmusen (*Mus musculus*) är allätare men föredrar frön, främst spannmål och spannmålsprodukter. Den kan knapra på lite av varje som tvål, stearin och kitt.

Husmusen är främst bunden till bebyggelse och håller vanligtvis till på vindar, under golv eller i väggar. Honan föder ungefär fem till sex kullar per år.

Skogsmöss (större skogsmus *Apodemus flavicollis*, mindre skogsmus *Apodemus sylvaticus*) lever främst utomhus, men kan under vissa tidsperioder komma in i byggnader. Födan hämtar de till övervägande del från växtriket såsom frön, nötter, skott och knoppar. En del av födan är dock animalisk till exempel dagmaskar, insektslarver och puppor. Skogsmushonor föder upp till tre kullar per säsong.

Skador och olägenheter

Råtturin och exkrementer innehåller ofta smitta som kan innebära hälsorisker för både människor och djur. Genom att råttor vid utforskandet av omgivningen gnager på material som de träffar på kan isoleringen på elkablar bli uppäten med kortslutningar och bränder som följd. De flesta människor upplever dessutom råttor och möss närvaro som obehaglig. I Östergötland är det huvudsakliga problemet möss. Råttorna uppehåller sig mestadels i avloppssystemen.

Förebyggande åtgärder

Det minsta hål en råtta kan ta sig igenom är 20 mm och en mus kan klara att ta sig igenom ett hål på 6-7 mm. Genom en rad olika åtgärder kan man emellertid minska risken för att få in gnagare i en byggnad. Källarfönster måste vara hela och ventilöppningar förses med metallnät. Det bör vara av rostfritt stål, brons eller mässing med en maskvidd på högst 5 mm och en trådtjocklek på minst 0,7 mm. Dörrar måste sluta tätt och väggar vara fria från hål och större sprickor. Rör genomföringar bör tätas med betong eller stålplåt och avloppsbrunnar förses med galler.

Skadedjur drar sig till miljöer där de kan hitta föda och värme. Lämna därför aldrig sopor och matavfall så att de kan locka till sig djur. Stäng noga till soprummet. Se till att din kompost för hushållsavfall är hel och stängd och släng inga matrester i komposten för trädgårdsavfall. Städa de utrymmen där de kan tänkas ta sig in så att inga naturliga gömställen och platser för att bygga bon finns.

Rovdjur som ugglor och andra rovfåglar lever till stor del på gnagare. Genom att värna om och gynna dem minskar beståndet av råttor och möss.

Alternativ till skyddsjakt

Det finns mekanisk utrustning som med hjälp av högfrekventa ljud skrämmer bort gnagare.

Jaktbestämmelser

Råttor och möss får jagas och avlivas hela året. Riktigt använd är en slagfälla en både effektiv och barmhärtig bekämpningsmetod. När man förser fällan med ett lämpligt bete, t.ex. skinka, leverpastej, korv, choklad eller russin, är det viktigt att man förankrar betet ordentligt på fällans utlösningsskiva. För att bli av med möss behövs flera fällor placeras där mössen rör sig. Naturligtvis går det också att använda råttbekämpningsmedel för att lösa problem med råttor eller möss som har kommit in i en byggnad. Det är dock viktigt att man är medveten om att när råttbekämpningsmedel används så finns det alltid en viss risk att någon råtta eller mus dör på en svåråtkomlig plats. Det kan under en tid orsaka besvär med dålig lukt.

Ansvarsfrågor

Skadedjur och ohyra är benämningen på djur som medför olägenhet för människors hälsa.

Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Bostäder och lokaler för allmänna ändamål ska hållas fria från ohyra och andra skadedjur. När det gäller skadedjur i övrigt (utomhus) ska åtgärder endast vidtas om det finns hälsorisker (t.ex. smittspridning) som inte är av ringa natur. Det är ägaren eller nyttjanderättshavaren som har ansvaret för det. Miljönämnden i din kommun kan ålägga den ansvarige att vidta åtgärder om det behövs. Bara om det är ”av särskild betydelse med hänsyn till hälsoskyddet” ska kommunen sörja för att åtgärder vidtas. Det gäller alltså om det finns risk för sjukdom eller epidemier som inte kan knytas till särskilda fastigheter eller lokaler.

Ansvar för att sopor inte sprids är fastighetsägaren eller den som ställt ut soporna. Avfallsbehållare får inte fyllas mer än att de lätt kan stängas till. Om du bor i hyreshus och upptäcker råttor eller möss i eller runt din bostad ska du i första hand kontakta fastighetsägaren som har ansvar för att sanering blir utförd. Fastighetsägaren får i sin tur kontakta ett skadedjursbolag som hjälper till med saneringen.

Om du är ägare av ett enfamiljshus är det ditt ansvar att hålla bostaden fri från skadedjur och ohyra. Oftast har de boendeformerna en skadedjursförsäkring som är kopplad till villa- och hemförsäkring. I situationer där förekomst av skadedjur är ett faktum bör du därför först kontakta ditt försäkringsbolag.

Mer information

www.gnm.se - Utställningar - Utställningar på webben